

РОЗДІЛ 7 ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 82-7.09:81'38

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.33>

СПЕЦИФІКА МОВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ САТИРИЧНОГО ПИСЬМА SPECIFICITY OF THE LINGUISTIC REALIZATION OF SATIRICAL WRITING

Азаров Д.В.,

*orcid.org/0000-0003-2043-1169**аспірант кафедри німецької філології**Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті розглянуто специфіку мовної реалізації сатиричної манери письма, покликаючись і узагальнюючи напрацювання теоретиків у цій сфері. Вибір об'єкту дослідження зумовлений помітною зацікавленістю зарубіжних і вітчизняних дослідників способами мовної реалізації сатиричної інтенції у тексті. Методологічною основою дослідження стала праця Йорґа Шенерта «*Теорія (літературної) сатири: функціональна модель опису текстової структури та комунікативного впливу*» [1], в якій запропоновано описову модель сатиричної манери письма і виявлено її константні елементи. Модель сатиричної манери письма, як особливої форми організації тексту, уможливує подальший аналіз сатиричних творів, а також текстів приналежних до інших жанрів, які містять ознаки сатиричного. Проте в цьому дослідженні не знаходимо ґрунтового аналізу можливостей мовної реалізації сатири на рівні текстової репрезентації. Тому до розгляду залучено низку праць, які досліджують варіанти реалізації сатиричної манери письма, а саме мовно-стилістичний і концептуальний інструментарій. Аналіз таких текстових явищ проведено на основі праць Е. Драйтсера [2], П. Сімпсона [3], М. Годґарда [4] і Р. Цимнера [5]. Дослідниця Барбара Петер визначила основні техніки і риси сатири з погляду журналістської місії [6]. Теоретичні розмисли увиразнюються і конкретизуються в дослідженні на прикладах класичних сатиричних художніх текстів. На основі досліджених праць виявлено взаємозв'язок усіх трьох рівнів моделі сатиричного письма та подальший вплив на відбір та застосування автором стилістичних та мовних засобів для досягнення цілі сатиричного наміру. Встановлено, що сатирична манера письма реалізується як на рівні використання стилістичних фігур, поєднанні лексичних одиниць і сталих виразів із різних тематичних сфер, так і на рівні концептуальної гри, ґрунтованої на метафоричному та метонімічному підході. Автори сатиричних творів користуються «лінгвістичною комічністю», себто комічним навантаженням лексем та виразів без прив'язки до певного контексту, задля підсилення комічного ефекту. Імітація манери говоріння та жестів слугують додатковими засобами посилення пізнаваності та комічності об'єкту.

Ключові слова: сатира, сатиричне письмо, техніки мовної редукції, комічне, мовна реалізація.

The article deals with the specifics of the linguistic realization of the satirical style of writing, referring to and summarizing the achievements of theorists in this field. The choice of the object of study is due to the noticeable interest of foreign and domestic researchers in the ways of linguistic realization of the satirical intention in the text. The methodological basis of the study was the work of Jörg Schoenert "Theory of (Literary) Satire: A Functional Model for Describing Textual Structure and Communicative Impact" [1], in which he proposed a descriptive model of the satirical style of writing and identified its constant elements. The model of the satirical writing style as a special form of text organization makes it possible to further analyze satirical works, as well as texts belonging to other genres that contain signs of satire. However, this study does not provide a thorough analysis of the possibilities of linguistic realization of satire at the level of textual representation. Therefore, several works that study the variants of satirical writing style realization, namely linguistic, stylistic and conceptual tools, are included in the analysis. The analysis of such textual phenomena is based on the works of E. Draitsner [2], P. Simpson [3], M. Hodgart [4] and R. Zimmer [5]. The researcher Barbara Peter identified the main techniques and features of satire from the point of view of the journalistic mission [6]. The theoretical reflections are clarified and specified in the study on the examples of classical satirical literary texts. Based on the researched works, the interrelation of all three levels of the satirical writing model and the subsequent impact on the selection and use of stylistic and linguistic means by the author to achieve the goal of satirical intent are revealed. It has been established that the satirical style of writing is realized both at the level of using stylistic figures, combining lexical units and stable expressions from different thematic areas, and at the level of conceptual play based on the metaphorical and metonymic approach. The authors of satirical works use "linguistic comedy", i.e. the comic load of lexemes and expressions without reference to a specific context, to enhance the comic effect. Imitation of the manner of speaking and gestures serve as additional means of enhancing the recognizability and comic effect of the object.

Key words: satire, satirical writing, techniques of language reduction, comic, linguistic realization.

Постановка проблеми. Із давніх часів сатира суспільство. Сатира використовується звично для зарекомендувала себе як вдалий спосіб впливу на висміювання недоліків, аморальності сучасного

світу, критики соціальних суперечностей, і уможливорює автору висловити свою думку у формі гострого гумору. Однак, незважаючи на багаторічну історію сатиричної традиції в різних країнах і її інтенсивне осмислення, досі доволі важко дати цьому явищу однозначне визначення, оскільки реалізація сатири може здійснюватися у різних творах, які не мають жанрового зв'язку. Із цього приводу виникає необхідність у новому підході до розуміння сутності сатири. Теоретичною основою дослідження слугує концепція німецького дослідника Йорга Шенерта, який пропонує розглядати сатиру як особливу форму організації текстів, тобто – манеру письма. Мовна реалізація сатиричного письма при цьому виступає одним із ключових аспектів, який допомагає досягнути сатиричного ефекту і підкреслити авторську критику. Тому дуже важливо узагальнити засоби і техніки мовного втілення сатири, покликаючись на новітні дослідження, та конкретизувати їх на прикладах класичної сатиричної художньої літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Із кінця 70-х років ХХ століття, особливо в німецькомовному дослідницькому середовищі, поживавилася дискусія стосовно деференціації явища сатири, що стало поштовхом до виникнення різноманітних підходів і моделей його аналізу. Дослідження сатири як особливої організації тексту здійснювалися у працях Йорга Шенерта [1] і Рюдігера Цимнера [5]. Генезис і принципи реалізації сатиричного в літературних текстах проаналізовано у монографіях Метью Готгарда [4], Пола Сімсона [3] та Еміля Драйсера [2]. Дослідження природи сатири у кабаре і розгляд різних підходів до вивчення сатири належить Барбарі Петер [6].

Постановка завдання. Метою даного дослідження є виокремлення та опис шляхів мовної реалізації сатиричного письма на рівні текстової репрезентації, які притаманні текстам поза їхньою прив'язаністю до певної історичної доби. Завданням є поглиблений аналіз сучасних досліджень, присвячених мовним особливостям, стилістичним принципам і технікам реалізації сатиричного письма із подальшим підкріпленням цих проявів прикладами із класичної художньої літератури. Задля опису реалізації сатири на рівні текстової репрезентації використовується описовий метод. Предметом дослідження є сатиричне письмо як особлива форма організації тексту. Об'єкт дослідження – типові механізми стилістичної і мовної реалізації сатиричної манери письма.

Виклад основного матеріалу. Літератори віддавна активно використовують сатиру як специфічну форму критики недоліків суспільної організації життя. Сатира особлива за своєю природою, оскільки може втілюватися в різноманітних формах мистецтва, починаючи із карикатур і мемів, і закінчуючи літературними та публіцистичними текстами. Форми вираження сатири у тексті різноманітні і динамічні, що унеможливорює спроби однозначного узагальнення її рис навіть у межах одного жанру. Літературні твори, які за своєю суттю не є сатиричними, можуть фрагментарно містити ознаки сатири, додатково спонукаючи дослідників до пошуку нових підходів щодо класифікації цього явища. Одним із прикладів такого підходу слугує праця німецького літературознавця Йорга Шенерта, в якій сатирична манера письма виступає особливою організацією текстів, яка здатна виявлятися, незалежно від часового періоду і жанрової класифікації. Розглядаючи сатиру як специфічну форму організації тексту, Йорг Шенерт пропонує трирівневу описову модель сатиричної манери письма:

1. Рівень глибинної структури.
2. Рівень стратегії.
3. Рівень текстової репрезентації [1, с. 8].

До рівня глибинної структури належать конститутивні ознаки, які за своєю природою є історично інваріантними, а отже визначальними для сатиричної манери письма у будь-якому історичному літературному періоді. До таких ознак, за Йоргом Шенертом, належать: вибір автором на користь ціннісної контр-норми і як результат – тенденційне однобічне опосередкування цієї контр-норми критикою і заперечення об'єктивної, тобто існуючої норми; цілеспрямованість у прагматичній сатиричному письмі і пов'язана з цим функціоналізація естетичного об'єкта за принципом агресивного викривлення; вирішальним моментом цього рівня є агресивне спотворення об'єкта на користь мети, суть якої теж полягає в «агресії», а саме: у вивільненні *«негативно-оцінної критичної енергії»* [1, с. 9–10]. Лише тоді, коли всі ці аспекти будуть реалізовані текстуально, можна говорити про сатиричне письмо.

На рівні стратегії виникають специфічні взаємодії конститутивних ознак сатири у сенсі інтенційності сатиричного письма. Витворення і реалізація цих структур є таким чином варіативною і залежить від історичних умов, відповідної комунікативної ситуації. Рівень текстової репрезентації демонструє втілення конструкцій глибинної структури і стратегії в мовно-стилістичному вигляді текстового оформлення.

Як зазначає Рюдігер Цимнер, сатира як манера письма, виявляється ще за часів античності, оскільки саме тоді закладаються її жанрові особливості і прийоми, а отже для сатиричного зображення окрім тропів властива ціла низка стильових принципів: коригування (*dissimulatio*), глузування (*illusio*), обурення (*indignatio*) і риторична іронія [5, с. 22]. Хоча з розвитком літературного процесу специфіка сатири як жанру зазнає трансформації, основні її принципи і надалі використовуються незалежно від жанру.

Так Метью Годгарт у своїй книзі «*Витоки сатири та її принципи*» виділяє сукупну групу стилістичних засобів, об'єднаних функцією спотворення, применшення або висміювання об'єкта – це так звані «техніки сатиричної редукації» [4, с. 115]. До цих технік належать перебільшення, применшення, порівняння із низьким і потворним, зіставлення із гігантським. Це контрастування примітне особливо на прикладі карикатур про політиків і інфлюенсерів. Людей зображують крихітними чи гігантськими або їхні носи чи вуха малюють значно збільшеними. Применшення у цьому сенсі також обов'язково включає у себе спрощення і відмову від нюансів. Звертаючись до англійської літератури, можна засвідчити використання цієї техніки Джонатаном Свіфтом у «*Подорожі до Ліліпутії*», який зображує парламентську монархію, маючи на увазі Англію, символічно зменшує її мешканців, демонструє всю мізерність державного життя, безглуздя політичної метушні і нездарність політиків. Тож і сам об'єкт зменшується через зниження його соціального статусу або через різні форми «роздягання», чи то в сенсі демаскування, образного «знищення» символів, чи фактичного зведення до оголення. Наприклад, персонаж Е. Т. А. Гофмана Крихітка Цахес, на прізвисько Цинобер, з однойменної новели у своїй суті є чимось дрібним, огидним і незначним, та за допомогою чарів він присвоює досягнення інших, доки його врешті не демаскує Бальтазар, який вириває чарівні волосини з його голови. У казці данського письменника Ганса Крістіана Андерсена «*Нове вбрання короля*» король наймає двох пройдисвітів, щоб ті пошили йому одяг, який мав бути абсолютно невидимим для дурнів. Його самого викрив хлопчик, який не боявся уславитися дурнем. Отже, при використанні редукаційних технік обов'язковим елементом є контрастне зіставлення із тим, що вважається морально-етичною нормою за принципом «спотворене/неспотворене», тобто усі пороки ліліпутів викриваються лише завдяки появі ідеально нейтрального Гулівера, так само

і Цахес контрастує з Бальтазаром, а король із хлопчиком.

Пол Сімпсон у своїй праці «*Про дискурс сатири: щодо стилістичної моделі сатиричного гумору*» стверджує, що реалізацію сатиричного у тексті можна узагальнити в межах методів: метафоричного і метонімічного [3, с. 9]. Метафоричний метод охоплює накладання чи злиття двох різних концептуальних галузей (доменів), а метонімічний, своєю чергою, реалізується в межах одного домену. Оскільки розмежування метафоричного і метонімічного, як у лінгвістиці, так і в літературознавстві, залишається дискусійним, автор орієнтується на запропонований Раймондом Гіббсом принцип «*подібності*», який допомагає виявити «*домен джерела*» і «*цільовий домен*». Як приклад автор наводить вирази «*she's just letting off steam*» і «*he blow his lid*», в яких концептуальний домен «*злість, як гаряча рідина у контейнері*» у значенні бути дуже злим (цільовий домен) концептуалізується як «*кипляча рідина*» (домен джерела) [3, с. 126–127]. До метонімічного методу Сімпсон зараховує техніки сатурації, атенуації і негації [3, с. 129–134]. Метонімічне перенасичення передбачає спотворення певного аспекту людської зовнішності у той спосіб, що така перебільшена частина тіла набуває значущості, достатньої для символізації усєї істоти. Атенуація – це техніка із протилежним ефектом, коли ознаки описуваного применшуються або ж навмисно «*недокодовуються*». Негація – це ефект протилежного очікування, коли автор критикує і висміює об'єкт, протилежний до того, що він має на увазі [3, с. 135]. Для пояснення цієї техніки дослідник наводить приклад фіктивної сатиричної статті «*Олімпійський наркотичний шок*», в якій мовиться про атлета, котрого спіймали на тому, що той не вживав допінгу і здоровим способом життя прагнув досягти перемоги. Більше того, у тексті наводиться пряма мова самого спортсмена, який у відчаї від своєї поведінки, і вважає, що підвів усіх, від фармацевтів до наркодилера. Звісно, що автор цього сатиричного тексту у сатиричній манері викриває допінгові скандали, які суттєво впливають на статус національної збірної і псують репутацію держави. Звернувшись до творів класичної літератури, можна також конкретизувати описані Полом Сімпсоном сатиричні методи. Наприклад, у IX розділі подорожі Гулівера до королівства Ліггнетт Джонатан Свіфт вдається до негаційної техніки, описуючи церемонію короля, коли гості отримують запрошення на певну годину, щоб вилізати запилену підлогу біля підніжжя його трону. Для небажаних гостей

замість пилу насипають отруйного порошку, аби ті вмирала у страшних муках. Схвалюючи цю традицію, автор стверджує, що було б по-справжньому добре, якби кожен з європейських монархів наслідував цей звичай і чинив так само. Однак це авторське зауваження приховує протилежний сенс як алюзію на тогочасний суспільний лад. Отже, наведені Полом Сімпсоном методи сатирично орієнтовані не стільки на розрізнення тропів, скільки на функціонування на рівні концептів.

Еміль Драйтсер пропонує дещо відмінні методи сатиричного, виокремлюючи метафоричні і неметафоричні техніки. На думку дослідника, існують наступні форми «метафоричного пониження»: зображення персонажа як різновиду фауни; механічної ляльки або маріонетки; різновиду флори або об'єкта [2, с. 79]. Яскравим прикладом слугує в цьому зв'язку «*Ярмарка пихи*» Вільяма Теккерея, в якій персонажі фігурують як ляльки-маріонетки, а сам автор виступає лялькарем-оповідачем. До неметафоричних прийомів належать: інфантилізація, одурманення та фізіологізація [2, с. 47]. Розрізняючи категорії інфантилізації й одурманення, автор зазначає, що нерозумна людина і підліток можуть здійснювати однаково «безглузді» вчинки, але з різних причин: першому бракує необхідних інтелектуальних здібностей, другому – досвіду.

Фізіологізація – це пониження, доведене до крайньої точки в межах неметафоричного пониження. «*Фізіологізований*» персонаж представлений як примітив: усі його особисті турботи повністю обмежені всепоглинаючою причетністю до тіла і його потреб. Яскраве вираження фізіологізації у класичній художній літературі можна знайти у четвертій частині «*Пригод Гуллівера*» Джонатана Свіфта, коли головний персонаж зустрічає людиноподібних створінь егу. Ці істоти за своєю природою агресивні, тож воюють між собою за наявності достатньої кількості їжі, аби тільки заволодіти всім одноосібно і насолодитися награваним. Егу – примітив, у більшості випадків вони об'єднуються у стадо, на чолі якого стоїть найпотворніший і найзлостивіший представник, який обирає собі фаворита, а той лиже йому ноги і поставляє самиць, отримуючи натомість шматок м'яса. Фізіологічні риси, якими Джонатан Свіфт наділяє егу, породжують референтний зв'язок із тогочасним британським суспільством, а також створюють пафос пониження. У третій частині, в якій Гулівер потрапляє до країни Белнібарбі, також наявний опис того, як вирішувалися тамтешні політичні конфлікти. Задля найскорішого примирення треба було зібрати по сто представ-

ників двох ворогуючих партій і розділити за допомогою хірургів мозок кожного, а потім майстерно з'єднати одну половину із половиною опонента. Дискусія двох точок зору в межах одного черепа робить мислення поміркованим, а отже призводить до порозуміння. У шостому розділі Джонатан Свіфт вдається до вельми натуралістичної фізіологізації політичних діячів академії Лагадо, коли професор робить висновок, що тіло людини й організм держави тотожні, тому і методи лікування мають збігатися. Тож після пекельних дебатів лікарі мусять діагностувати «хворих», а перед новим засіданням відповідно надати потрібне лікування кожному сенатору за потребою: комусь дати проносне, заспокійливе, щось від головного болю, очищувальне або ж пом'якшувальне, а когосьвилікувати від глухоти. «Гаргантюа і Пантагрюель» Франсуа Рабле теж зображує двох персонажів-велетнів, які наділені несамовитим апетитом і схильністю до поглинання великої кількості їжі.

Однією з рис сатиричної манери письма можна вважати лексичне розмаїття. Використання сатириком слів, що належать до різних сфер людської діяльності (професійний жаргон, наукова термінологія, книжні звороти, церковна фразеологія) або до різних соціальних верств (мова поміщиків, чиновників усіх рангів, міських низів або села), передає свідоме чи несвідоме відчуття свободи від мовної умовності [2, с. 101]. Е. Драйтсер поміж іншим стверджує, що певні лексеми і вирази містять у собі ефект «*лінгвістичної комічності*», тобто несуть у собі незалежно від контексту і референтних зв'язків з особистістю комічне навантаження [2, с. 102]. До цієї групи можна віднести різного роду каламбури, онома-топею або складні для вимови слова.

На рівні вибору слів зниження всіх людських істот до найглибшого нелюдського рівня часто досягається також за допомогою непристойності і скатології. Іншим популярним прийомом сатири є дегуманізація об'єкта, зокрема шляхом його прирівнювання до тварини. Таку «*анімалізацію*» не слід плутати з байкою, в якій тварини зображені з людськими рисами й образ людини таким чином схематизується. Зображення людей у вигляді тварин або з атрибутами тварин є типовим для сатиричних висловлювань. Один із прикладів «*анімалізації*» об'єкта сатиричного висміювання можна зазначити у романі Фенімора Купера «*Монікіни*». Алегоричний образ хвостатих монікінів виник за мотивом образу егу в Джонатана Свіфта й уособлює створінь, які походять від людей, але неймовірно пристрась до грошей перетворила їх на

мавп. Сама назва монікіни утворена від англійського *man* – людина; *monkey* – мавпа; *money* – гроші, що на рівні семантики підкреслює моральний занепад людини й її подальшу деградацію.

Розглядаючи техніки сатири, Барбара Петер виокремлює імітацію особистості як характерний тип реалізації сатиричного висміювання [6, с. 85]. Тож жестикуляція, міміка, стиль говоріння і голос можуть бути використані сатириками для моментальної ідентифікації об'єкта сатиричної інтенції та посилення комічного ефекту. Особливе місце у текстовій площині відводиться наслідуванню манери говоріння людей, які користуються діалектами або відмінними від стандарту мови формами слів.

Висновок. Оскільки сатира знаходить своє відображення в різних жанрах, то доцільним видається підхід до її визначення як специфічної організації тексту. Розглянуто тривірневу структуру сатиричного письма, а саме: глибинну структуру, рівні стратегії і текстової репрезентації. Константні елементи глибинної структури слугують основою, яка споріднює різножанрові тексти. Головні ознаки цього рівня – витворення контр-норми і заперечення об'єктивно-наявної норми, функціоналізація і подальше агресивне викривлення зображувального об'єкта – уможливають ідентифікацію текстів з наявним використанням сатиричної манери письма, які належать до різних літературних періодів. Рівень текстової стратегії розкриває взаємодію цих константних елементів у сенсі інтенційності сатиричного твору. Виявлено, що класичні риторико-стилістичні принципи – коригування (*dissimulatio*), глузування (*illusio*), обурення (*indignatio*) і риторична іронія – залучаються автором на рівні стратегії тексту та в подальшому, при домінуванні одного чи декількох з цих принципів, втілюються у тексті через мовностилістичні засоби.

Специфіка мовної реалізації сатиричної манери письма полягає у взаємозалежності усіх трьох рівнів моделі текстової організації. Задля легітимації контр-норми автор вдається до викривлення і спотворення об'єктивної норми шляхом застосування «технік мовної редукації». При цьому бажаний ефект від прочитання конструю-

ється автором на рівні стратегії і може варіюватися в рецепції від комічного до обурливого та навіть образливого. За П. Сімпсоном, мовна реалізація сатиричного здійснюється за допомогою використання стилістичних засобів на рівні концептуальної гри, в основі якої лежать метафоричний і метонімічний методи. Різниця між цими двома методами полягає в задіяній кількості доменів, за чого метафоричне є результатом взаємодії двох різних концептуальних сфер, а метафоричний метод реалізується в межах однієї сфери. Перенасичення і гіперболізація частин тіла або ж навмисне «недокодовування» образу персонажа слугують додатковими можливостями для автора, щоб утвердити основні ознаки сатиричного рівня глибинної структури. Негація як спосіб побудови сатиричного тексту, у свою чергу, взаємодіє зі стилістичним принципом сатиричної іронії рівня стратегії, за чого заявлена автором інформація спонукає читача інтерпретувати сенс, протилежний написаному. Виокремлено типові форми метафоричного зображення об'єкта сатиричного нападу: образ ляльки-маріонетки, чи предмета, чи флори. Надання об'єкту ознак інфантильності, одурманеності, а також фізіологізація слугують неметафоричною формою зганьблення персонажів. Текстовий прояв усіх цих форм реалізації сатиричної манери письма виявлено у класичних літературних творах, таких як: «Мандри Гулівера» Джонатана Свіфта, «Гаргантюа та Пантагрюель» Франсуа Рабле, «Ярмарки пихи» Вільяма Теккерея.

На лексичному рівні наголошено тяжіння авторів до змішування слів з різних тематичних груп, семантичну гру, а також використання фонетичного рівня у формі специфічного правопису, щоб висміяти об'єкт сатиричного нападу і створити комічний ефект. У зв'язку із цим специфіка мовної реалізації сатиричної манери письма на рівні текстової репрезентації зумовлена зв'язком із глибинною структурою і рівнем стратегії. Цей зв'язок автор реалізує на текстовому рівні шляхом взаємодії з лексичними (правопис, гра з семантикою), паратекстуальними (супровідні малюнки, карикатури), стилістичними і концептуальними засобами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Schönert J. Theorie der (literarischen) Satire: ein funktionales Modell zur Beschreibung von Textstruktur und kommunikativer Wirkung. *Textpraxis. Digitales Journal für Philologie*. 2011. № 2. S. 1–42. URL: <https://www.textpraxis.net/sites/default/files/beitraege/joerg-schoenert-theorie-der-literarischen-satire.pdf> DOI: 10.17879/57289633315
2. Draitser E. A. *Techniques of satire: the case of Saltykov-Šchedrin*. Berlin; New York : De Gruyter Mouton, 1994. 213 pp.
3. Simpson P. *On the Discourse of Satire: Towards a Stylistic Model of Satirical Humour*. Amsterdam : John Benjamins, 2003. 242 pp.

4. Hodgart M. Satire: Origins and Principles. †New York : AldineTransaction, 2009. 255 pp.
5. Zymner R. Satire // Komik. Ein interdisziplinäres Handbuch / Hrsg. von U. Wirth. Stuttgart : Metzler, 2017. S. 21–25.
6. Peter B. B. Satire in journalistischer Mission. Studie zu den journalistischen Leistungen von TV-Kabarettisten als Interviewer : Dissertation. Freiburg, 2015. 361 S. URL: <https://doc.rero.ch/record/257251/files/PeterB.pdf>

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.34>

ТИПОЛОГІЯ ЖАНРОВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ЕПІСТОЛЯРНОГО ТЕКСТУ

TYPOLOGY OF GENRE BELONGING OF A WRITER'S EPISTOLARY TEXT

Миронюк В.М.,

orcid.org/0000-0002-7746-0959

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувачка кафедри теорії і методики журналістської творчості

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»

Саркісова І.А.,

orcid.org/0000-0002-0023-9383

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та літератури

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»

Мету розвідки вбачаємо у дослідженні типологічних моделей жанрової приналежності письменницьких епістолярних текстів.

Теоретико-методологічним підґрунтям розвідки є літературно-історичний, культурно-історичний, а також метод типологічних узагальнень.

Об'єктом дослідження є спроба аналізу письменницького листа як складного і багатофункціонального семантичного феномену, простеженого у приналежності до його літературних традицій.

Предметом дослідження виступає сукупність тематичних пріоритетів та поетикальних прийомів художньої організації письменницьких листів, їхніх літературних різновидів, тематичного розмаїття та жанрового діапазону письменницьких кореспонденцій.

Наукову новизну розвідки визначають схарактеризовані в ній основні модули жанрової організації письменницького епістолярію, його національної специфіки та головних закономірностей його творчого дискурсу.

У результаті здійсненого дослідження було встановлено, що специфіку жанрової приналежності письменницького епістолярію визначають дві її основні узагальнено-типологічні форми: а) загальнолітературна жанрова приналежність епістолярного тексту і б) конкретна жанрова форма (модифікація), якої надано листу.

У межах цієї типології, відповідно, приватний лист можна визначити як епістолярний текст, який не має наперед заданої авторської настанови на потенційне оприлюднення, адресований конкретній особі або офіційній установі і тематично локалізується в межах обміну такою інформацією, яка не розрахована на широкий суспільний загал, має особистісний утилітарно-прагматичний або духовно-екзистенційний характер і відображає погляди, переконання, смаки автора в якнайширшому спектрі питань, що охоплюють усі сфери людської життєдіяльності.

Публіцистичний визначено як лист із заданою наперед настановою на оприлюднення (фактичне або потенційне), розрахований на реакцію широкого суспільного загалу і написаний з метою вплинути на формування громадської думки стосовно злободенних питань суспільно-політичного та культурного життя.

Художній лист – це лист, у якому, крім власне аналітичної або морально-дидактичної функції міститься авторська настанова на естетичне сприйняття повідомлюваних фактів.

Ключові слова: листування, публіцистичний письменницький епістолярій, приватний лист, художній лист, комунікативна стратегія, мовленнєве оформлення.

The purpose of the study is to investigate the typological models of genre belonging of epistolary texts.

The theoretical and methodological basis of the study is the literary-historical, cultural-historical, and method of typological generalisations.